

VIATA DE LICEU

se traieste o singura data!

Scriitor roman. Nepot al lui Costache Caragiale și Iorgu Caragiale. Debut de schițe și versuri la revista „Ghimpele”. O vreme redactor la ziarul „Timpul”, împreună cu Eminescu și Slavici. A editat publicații satirico -umoristice („Claponul”, „Calendarul claponului”, „Moftul roman”) și împreună cu Slavici și Coșbuc, revista « Vatra ». A făcut parte din cercul „Junimea”. Temperament de ținută clasică, desăvârșit arhitect al construcției dramatice, observator profund și minuțios al realităților sociale autohtone, creator al unor memorabile tipuri, Caragiale a ridicat teatrul românesc la nivelul european. În comedii sale („O noapte furtunoasă”, „Conu Leonida față cu reacțiunea”, „O scrisoare pierdută”, „D-ale carnavalului”), satirizează moravuri politice și familiale, utilizând cu remarcabil efect comicul de situație și limbaj, expresia stereotipa definitorie, umorul (inclusiv cel absurd). Instantaneele în proză, cu adresă critică („Schițe ușoare”, „Momente”, „Schițe nouă”), prelungesc și dezvoltă tipologia de mare diversitate a comediiilor, ținând cu precădere orizonturile miciei burghezii. Drama „Năpasta” și unele nuvele („O făclie de paști”, „Păcat”, „În vreme de război”) analizează stări obsesive ajunse la paroxism, iar povestirile fantastice („Kir Ianulea”, „Abu Hasan”, „Hanul ui Mănjoală”) valorifică anecdoticul de sursă orientală sau folclorică. Membru de onoare post –mortem al Academiei (1948).

OPERE

Comedii: *O noapte furtunoasă*, 1879; *Conu Leonida față cu reacțiunea*, 1879; *O scrisoare pierdută*, 1884; *D-ale Carnavalului*, 1888-1889.

Drame: *Năpasta*, 1890.

Nuvele tragice: *O făclie de paște*, *Păcat*, *În vreme de război*, *Două loturi*.

Povestiri (de inspirație folclorică): *La hanul lui Mănjoală*, *Calu dracului*, *La conac*, *Kir Ianulea*, *Abu Hasan*.

Momente și schițe: *D-l Goe*, *Lanțul slăbiciunilor*, *Vizita*, *Un pedagog de școală nouă*, *Telegrame*, *Triumful talentului*, *Mitică*, *Inspecțiune* etc.

Prezentarea generală a nuvelei *In vreme de război*

Caragiale este cel dintâi mare scriitor obiectiv din literatura noastră. În același timp, este un inovator și un model pentru generațiile de mai târziu.

Dincolo de precumpănimile comicalului (de situație, de atmosferă, de limbaj, de caracter) în opera sa de o excepțională dotație clasică, Caragiale s-a impus totdeauna ca un moralist, un observator fin al umanității și un reputat caracterolog. Dacă în comedii, momentele și schițele sale predomină comicul în sine, în nuvele tragicul este permanent oglindit ca într-un „poliedru lumina și luminând cu fetele sale” (G. Călinescu).

Indiscutabil, nuvela „In vreme de război” se înscrie printre capodoperele lui Caragiale și a le întregii noastre literaturi nuvelistice. Deși a fost subintitulată de autor drept „schiță”, această valoroasă proză este defapt o nuvelă cu un larg și susținut suflu epic. A fost scrisă în anul 1898, unul din cei mai rodnici ani din întreaga perioadă de creație a scriitorului.

Fiecare dintre cele trei capitole ale nuvelei are structura compozițională clasică. Ca tematică se înscrie în seria destul de generoasă a prozelor despre setea de înăvuiere care dezumanizează și mutilează suflete, motiv prezent în „Mara”, „Comoara” și „Moara cu noroc” de Ion Slavici sau în „Hagi-Tudose” al lui Delavrancea.

Nuvela are, pe întreg parcursul desfășurării ei, rezolvări compoziționale demne de măiestria marelui scriitor. Ea se desfășoară pe trei planuri. Primul plan este cel al povestitorului; al doilea plan este dialogat: personajele se întâlnesc și se înfruntă. Se poate vorbi și de un dialog cu umbrele, în stările halucinante ale eroului; al treilea plan, care constituie și cadrul povestirii, este natura; ea reliefează atmosfera în capitolele II și III.

În primul plan, scriitorul este acela care relatează faptele și sugerează înălțuirile cauzale. Începutul nuvelei ni-l prezintă pe Stavrache foarte mulțumit: „om cu dare de mână, cu han la drum”.

Autorul este permanent cel care deapănă șirul întâmplărilor, cu obiectivitate. Uneori însă, intervine cu paranteze sau scurte comentarii de fină ironie care dezvăluie adevărul, desprinzându-l de aparențele prin care hangiuul înșeală pe cei din jur și se înșeală singur. Astfel, când Stavrache primește veștile despre bravurile militare ale fostului preot, povestitorul tine să sugereze adevărata față a lucrurilor și o face cu ironie: „Curios lucru!

VIATA DE LICEU

se trăiește o singură dată!

Cine ar fi văzut figura lui neica Stavrache(...) ar fi rămas în mirare pricepând bine că în sufletul fratelui mai mare nu se petrece nimic analog cu bucuria la citirea veștilor despre succesul de bravură al răspitului.”

Alteori ușurința cu care hangiuul găsești soluții și născocesc motive salvatoare este subtil ironizată de autor: „...deodată fața i se luminează; înăuntrul frunți a scânteiat o mare inspirație ”; „gândurile omului începură să sfârșie iute în cercuri strâmte...” etc.

Al doilea plan, cel dialogat, surprinde gradat, atât în real, cât și în halucinațiile hangiuului, același proces al pierderii echilibrului psihic.

În același capitol, frământarea lăuntrică, pendularea dintre certitudine și incertitudine este sugerată de monologul interior al eroului:

„...Dar o să îndrăznească să se mai întoarcă?

...Dar dacă îndrăznește și se-ntoarce?...Atunci ce-i de făcut?

...Da! dar sergentul se poate întoarce; popa ba!

...O veni?...n-o veni?...” etc.

În capitolul al doilea, dialogul se concentrează pe sublinierea stării de încordare. Încordarea morală îi redeșteaptă teama de-a nu pierde averea. În dialogul cu avocatul, care îl asigură că nu are nevoie de nici o măsură legală, neliniștea își face loc:

„- Numai unul singur pe lume te-ar pute călca...

- Cine? întreabă d-l Stavrache.

- Popa.

- Aș, nu mai poate călca, săracul.”

Cel da-al treilea plan, al naturii, face din nuvela lui Caragiale o creație modernă. Natura este prezentată direct în concordanță cu starea psihologică a eroului principal. Toate întâmplările se petrec noaptea; atât cele rele cât și halucinațiile hangiuului: popa vine la fratele lui noaptea, i se arată în somn tot noaptea, fetița vine să cumpere gaz și rachiu târziu; tot noaptea popa se întoarce să ceară bani fratelui.

Natura este percepută prin impresionabilitatea eroului. Elementul auditiv devine pregnant: „Afară plouă mărunțel, ploaie rece de toamnă, și boabele de apă prelingându-se de pe streșini și picând în clipe ritmate pe fundul unui butoi dogit (...) făceau un fel de cântare cu nenumărate și ciudate înțelesuri.”. Natura se subordonează unui sentiment sau unei senzații: sunetul butoiului dogit creează un fel de cântare care subliniază obsesia eroului: „Legănate de mișcarea sunetelor, gândurile omului începură să sfârșie iute în cercuri strimte ...”.

În totalitatea ei, nuvela „În vreme de război” demonstrează aceeași desăvârșire a observației vieții prin intermediul artei, precum în schițe sau în comedii. Caragiale

„operează” asupra vieții cu instrumente de mare eficacitate: analiză detaliată, stabilirea precisă a stărilor morale și de conștiință, stil sobru și concis, alternarea vorbirii directe cu monologul interior etc. Conjugate toate acestea, conferă nuvelei individualitate și unicitate sub raport analitic și stilistic.

Dezumanizarea lui Stavvache

Dezumanizarea lui Stavvache este progresivă, ireversibilă. Întâlnirea reală cu fratele său se petrece când acesta vine disperat să-i ceară sprijinul și când în mintea hangului confuzia dintre vis și realitate devenise un semn sigur al dezechilibrului moral. Notațiile scriitorului sună în manieră naturalistă: „horcăieli”, „gemete”, „tremura Stavvache din tot trupul”, „cu chipul îngrozit”, „cu părul vâlvoi”, „cu mâinile încleștate”, „cu gura plină de spumă roșie”, trănțește masa făcând-o țândări, are porniri criminale, iar când este imobilizat „scuipă”, „râde cu hohot”, „cântă popește”.

Caragiale surprinde personajul în starea de agitație maximă, când înnebunește. În acest prim plan, analizează minuțios fiecare fenomen, compunând astfel o foaie de observație aproape științifică. Scriitorul urmărește, în același plan, ca trăsătură de caracter și lăcomia lui Stavvache, care este atât de mare, încât înapoierea averii este pentru el similară cu o catastrofă. De aici, drama.

În capitolul al doilea, starea de coșmar a eroului este sugerată și de acel sugestiv „dialog cu umbrele”. Fratelui, care i se înfățișează în vis în postura de ocnaș, Stavvache i se adresează pe un ton care-i trădează ura dar mai ales teama că va pierde averea:

„- Ticălosule – strigă d-l Stavvache – ne-ai făcut neamul de răs! Să pleci să nu te mai văd! Pleacă! Du-te înapoi de-ți ispășește păcatele!”.

Replica fratelui este menită să-i puncteze obsesia:

„- Credeai c-am murit, neică?”.

VIATA DE LICEU

se trăiește o singură dată!